

**STYRK ROLLEN SOM
FRIVILLIG
I MØTE MED INNVANDRERE**

Har du opplevd utfordringer som frivillig? Er det tema du synes er vanskelig? Her får du tips til hvordan du kan styrke rollen din som frivillig i møte med innvandrere.

Som frivillig kan du komme i kontakt med innvandrere fra ulike land eller kulturer som praktiserer omskjæring av jenter, tvangsekteskap og andre begrensninger av unges frihet.

På hvilken måte kan du møte de unge og deres foreldre? Hvilken kunnskap trenger du i forkant? Og hvordan kan du tilnærme deg de vanskelige spørsmålene for å avdekke om jenter står i fare for å bli utsatt for omskjæring uten å krenke? Hvordan går du fram for å gi kvinner hjelp til å få rekonstruerende behandling? Og hva skal du gjøre hvis du oppdager at ungdom trenger hjelp for ikke å bli tvangsgiftet eller på andre måter har svært begrenset frihet?

Disse spørsmålene kan det være godt å ha tenkt gjennom før du møter situasjonen som frivillig. I dette heftet får du noen generelle tips til kultursensitiv tilnærming. I tillegg får du informasjon om omskjæring og tvangsekteskap og forslag på fremgangsmåte eller spørsmål du kan stille. Til slutt får du informasjon om fagpersoner du kan kontakte og nettsteder der du kan finne mer informasjon om temaene.

Når du møter noen fra andre land eller en annen kultur enn deg, er det viktig å aldri ta noe for gitt.

Uansett hvem du møter:

- Husk at alle har noe å være stolt over fra sin egen kultur og bakgrunn.
- Ta utgangspunkt i likheter mellom land og kulturer framfor å synliggjøre forskjeller. Det er flere likheter enn du tror.
- Vis interesse og vær nysgjerrig. Vær tydelig på at du bryr deg. Du trenger ikke tolke og forstå alt.
- Still åpne spørsmål! Spør gjerne om hva som er vanlig eller tradisjon i opprinnelsesland eller land de har bakgrunn fra og hva som er sedvane i familien.
- Bruk gode og positive ord og uttrykk.
- Reflekter over når du skal ta opp vanskelige spørsmål, og vis at du er åpen for det som kan bli deg fortalt.
- Vær ærlig med din rolle som frivillig og opplysningsplikten og avvergelsesplikten frivillige har.

Tvangsekteskap er når ulike former for tvang eller press benyttes for valg av ektefelle eller inngåelse av ekteskap. Det regnes som en form for vold i nære relasjoner og som barnemishandling dersom personen er under 18 år. Både jenter og gutter, kvinner og menn kan bli tvunget til ekteskap.

Bakgrunn og utbredelse

Tvangsekteskap har sin bakgrunn i arrangerte ekteskap, en tradisjon som praktiseres i store deler av verden. Tvangsekteskap er ikke knyttet til en bestemt religion, det handler mer om tradisjon, hvor foreldre er involvert i å finne ektefelle til barna. Både kristne, muslimer, hinduer og andre praktiserer tvangsekteskap. I Norge har vi erfaring med arrangert ekteskap i historisk perspektiv.

Alder ved tvangsekteskap

De fleste som blir utsatt for tvangsekteskap er unge kvinner. Det henger sammen med at jenters oppførsel ofte knyttes til seksuell ærbarhet og hele familiens anseelse. Likevel, både jenter og gutter under 18 år og kvinner og menn over 18 år kan bli tvunget eller lagt press på for å gifte seg med noen de selv ikke ønsker.

Ulovlig

Norsk lov er helt klar på at det er forbudt å tvinge noen til å gifte seg. Straffen for tvangsekteskap er inntil 6 år. Medvirkning til tvangsekteskap straffes på samme måte.

Ekteskap inngått ved tvang oppløses uten separasjonsperiode. Personer som er tvangsgiftet til Norge, kan søke opphold for seg og eventuelt egne barn på selvstendig grunnlag. Hvis noen frykter for tvangsekteskap kan de levere passet sitt til politiet.

Mange ungdommer som opplever press for å inngå ekteskap, venter ofte i det lengste med å søke hjelp. De frykter at de vil føre vancære over familien hvis de ikke følger tradisjon, eller har mistillit til hjelpeapparatet. Felles for mange er at de ønsker å finne løsninger uten å måtte bryte med familien.

Spørsmål til ungdommer

- Vet du hvordan foreldrene dine giftet seg?
- Hva er tradisjonen for ekteskapsinngåelse i familien og hjemlandet?
- Er ekteskap et tema dere har snakket om hjemme?
- Vet du hvilke holdninger dine foresatte har til arrangert ekteskap og tvangsekteskap?
- Er det press i storfamilien eller fra familie i hjemlandet for valg av ektefelle?
- Hva gjør du hvis foreldrene dine presser deg til giftemål?

Spørsmål til foresatte

- Hvordan var deres bryllup og hvordan ble det planlagt?
- Hvor gamle var dere da dere ble forlovet og gift?
- Hvilke måter er vanlig å finne ektefelle på i din familie og i hjemlandet?
- Hvilke holdninger har dere til arrangert ekteskap og tvangsekteskap?
- Opplever dere press i storfamilien eller fra familie i hjemlandet?
- Er det viktig for familien hvem barna gifter seg med?
- Hva tenker dere om selvstendig valg av ektefelle?
- Er arrangerte ekteskap greit?
- Hvor går grensen for tvang?
- Kjenner dere til lovforbudet, og at medvirkning til tvangsekteskap også er forbudt?

FAKTA OM OMSKJÆRING AV KVINNER

Omskjæring eller kjønnslemlestelse er en fellesbetegnelse på alle typer inngrep der ytre kvinnelige kjønnsorgan påføres varige forandringer eller skader, og inngrepet foretas av andre årsaker enn medisinske.

Utbredelse

Det finnes ingen religion som krever omskjæring av kvinner. Omskjæring praktiseres av personer med ulike religioner, blant muslimer, kristne og fra andre trossamfunn. Kjønnslemlestelse er mest utbredt i et belte tvers over Afrika rundt Sahara. Verdens helseorganisasjon anslår at det finnes mellom 130 og 140 millioner jenter og kvinner som er omskåret. Hvert år blir omlag tre millioner jenter utsatt for kjønnslemlestelse.

Alder ved kjønnslemlestelse

Alderen på jenter som blir utsatt for kjønnslemlestelse varierer, men de fleste blir utsatt mellom 5 og 15 års alder. I flere land blir jenter omskåret allerede som spedbarn, få dager etter fødsel. Andre land praktiserer også omskjæring av eldre jenter og kvinner, ved giftermål eller i forbindelse med første fødsel. Inngrepet utføres vanligvis av lekfolk og under usterile forhold, men det utføres også av profesjonelt helsepersonell under gode hygieniske forhold.

FAKTA OM OMSKJÆRING AV KVINNER

Ulike typer av kjønnslemlestelse

WHO skiller mellom fire typer kjønnslemlestelse:

- Type I: Klitorishodet er fullstendig eller delvis fjernet (klitoridektomi). Kan være vanskelig å oppdage.
- Type II: Fjerning av klitoris og hele eller deler av indre kjønnslepper.
- Type III: Innsnevring av skjedeinngangen. Deler av kjønnsleppene (ytre og indre) skjæres bort og sys eller føyes sammen slik at det dannes et hudsegl som dekker skjedeinngangen. Ofte fjernes også deler av klitorishodet (infibulasjon).
- Type IV: Alle andre skadelige inngrep i kvinners kjønnsorgan av ikke-medisinske årsaker, f.eks. prikking, gjennomhulling, skjæring, skraping eller brenning.

Ulovlig

I Norge er alle former for kjønnslemlestelse av jenter og kvinner straffbart. Både de som gjennomfører inngrepet og medvirker til handlingen kan straffes i Norge. I flere av landene hvor kjønnslemlestelse praktiseres er det også ulovlig.

HVA KAN DU GJØRE FOR Å BIDRA TIL Å HINDRE OMSKJÆRING?

Omskjæring av kvinner er vanskelig og sensitive tema, og det er derfor nødvendig å etablere tillit og fortrolighet for å komme i god dialog med de unge og eventuelt familien. Den du snakker med må likevel vite at det som sies i fortrolighet ikke kan være hemmelig i etterkant, fordi du har opplysningsplikt som representant for organisasjonen du er frivillig for, eller at du har selvpålagt opplysnings- eller avvergelsesplikt.

HVA KAN DU GJØRE FOR Å BIDRA TIL Å HINDRE OMSKJÆRING?

Spørsmål til ungdommer

- Kommer foreldrene fra en familie eller etnisk gruppe som praktiserer kjønnslemlestelse?
- Er andre i familien utsatt for kjønnslemlestelse?
- Vet du hva foreldrene dine tenker om kjønnslemlestelse?
- Planlegger familien utenlandsreise i nærmeste fremtid, og skal det være fest eller markering for deg eller andre jenter der?

Spørsmål til foresatte

- Kommer dere fra en etnisk gruppe, klan, kaste eller familie som praktiserer kjønnslemlestelse?
- Er noen kvinner i familien blitt utsatt for kjønnslemlestelse?
- Hvilke holdninger har dere til kjønnslemlestelse?
- Opplever dere press i storfamilien eller fra familie i hjemlandet knyttet til omskjæring? Kan dere stå imot presset? Trenger dere hjelp til å stå imot presset?
- Planlegger dere en utenlandsreise og skal dere ha en fest eller markering for barna deres der?
- Tar dere forhåndsregler dersom døtre skal reise til slektninger eller til opprinnelseslandet?
- Kjenner dere til de medisinske og psykologiske konsekvensene av kjønnslemlestelse?
- Kjenner familien til lovforbudet, og at alle former for kjønnslemlestelse er forbudt?
- Er familien klar over at også klitoridektomi, type I-omskjæring er forbudt, fordi det har risiko for helseskader og er et overgrep mot en mindreårig?

HVOR KAN DU FÅ MER INFORMASJON OG HJELP?

Synes du temaene er vanskelige å ta opp, kan du ta kontakt med fagpersoner i forkant eller underveis.

Fastlege, lege på helsestasjon eller skole, helsesøster og jordmor i kommunen har en nøkkelrolle for å forebygge kjønnslemlestelse og i oppfølging og behandling av barn og voksne som har blitt utsatt for kjønnslemlestelse.

Kompetanseteamet mot tvangsekteskap og kjønnslemlestelse

Kompetanseteamet i Bufdir er et nasjonalt tverretattlig fagteam som bistår hjelpeapparatet i konkrete saker som omhandler tvangsekteskap, kjønnslemlestelse eller andre former for æresrelatert vold.

Telefon: 478 090 50 (mandag-fredag kl 9-16)

epost: kompetanseteamet@bufdir.no

http://www.bufdir.no/vold/Krisesentre_incestsentre_og_botilbud_for_utsatt_ungdom/Tvangsekteskap_og_kjonnslemlestelse/

HVOR KAN DU FÅ MER INFORMASJON OG HJELP?

Røde Kors-telefonen om tvangsekteskap og kjønnslemlestelse

Telefon: 815 55 201 (man-fre 09:00 – 16:00)

epost: info.tvangsekteskap@redcross.no

<https://www.facebook.com/tvangsekteskapstelefonen/>

Undervisningsopplegg om vold i nære relasjoner, tvangsekteskap og kjønnslemlestelse

Kompetanse Norge har utarbeidet undervisningsopplegg om vold i nære relasjoner og tar opp flere tema deriblant tvangsekteskap og kjønnslemlestelse. Til undervisningsopplegget finnes elevhefter tilgjengelig på 19 språk, og en bok til læreren. Læreren bok inneholder mye nyttig informasjon og viktige bakgrunnskunnskap og perspektiver som er lett tilgjengelig for alle, ikke bare lærer.

<https://www.kompetansenorge.no/Norsk-og-samfunnskunnskap/laremidler/Vold-i-naere-relasjoner/>

Nettsider med mer informasjon

I tillegg finnes det mange flere nettsider, informasjonsbrosjyrer og veiledere med mer utfyllende informasjon om kjønnslemlestelse og tvangsekteskap.

ung.no – med ungdomsvennlig informasjon med temaside både om omskjæring og tvangsekteskap.

dinutvei.no – Nasjonal veiviser ved vold og overgrep med gode sider og brosjyrer om kjønnslemlestelse og tvangsekteskap.

Likestillings-senteret er et tverrfaglig kompetansesenter med likestilling som fagområde. Senterets målsetting er å bidra til et inkluderende og rettferdig samfunn med like muligheter for alle. Likestillings-senteret har en aktiv informasjons- og pådriverrolle og er en drivkraft for økt likestilling lokalt, regionalt, nasjonalt og internasjonalt.

Senteret tilbyr kompetanseheving på kjønn og likestilling samt utviklingsarbeid tuftet på forskningsbasert likestillingskunnskap til offentlige myndigheter, frivillige organisasjoner og privat næringsliv. Arbeidsmetodene er kurs og konferanser, utviklingsnettverk, prosessveiledning, mentoring, kartlegging, forskning og utredning.

Dette heftet er laget med støtte fra IMDi